

Röster från Fårö

Den 14 augusti 2011 intervjuades fyra personer boende på Fårö av Jenny Sandberg, samhällsbyggnadsförvaltningen. Detta var ett led i att stärka medborgardialogen i arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Fårö samt att få en inblick i hur vardagslivet kan se ut för personer boende på Fårö och vilka frågor som är viktiga för dem just nu. Intervjuerna är transkriberade och godkända av de som intervjuats för publicering.

Möt Lisa Blochmann, delägare till Sylvis döttrar, född och uppvuxen på Fårö. Ulf Slotte och Sofia Mattsson som har öppnat upp biografen i Sudersand igen och Valle Lundin, född på Fårö och som har flyttat tillbaka efter att han blev pensionär. Gemensamt för dessa är att de alla bor och lever på Fårö i olika former och förutsättningar samt att de har en historia att berätta, nämligen hur deras vardag ser ut och vilka platser och frågor som är viktiga för dem.

Varför väljer man att bo/flytta till Fårö?

Valle Lundin är född på Fårö men flyttade till Visby när han var 14 år och började utbilda sig till möbelsnickare. På frågan om varför han sedan flyttade tillbaka svarar han: *Jo, 1969 fick jag för mig att jag skulle bygga en stuga här. Så byggde vi en liten stuga här och var ute på helgerna och här trivdes barnen med. Sen byggde jag huset, det stod klart i slutet av 80-talet. Jag har varit byggnadsjobbare förstärkt. Då bodde jag i Visby och jobbade på hela gotland. Men sen så skadade jag mig och då flyttade jag hit. Jag flyttade hit igen 1990. Jag har jag en jättestor trädgård som jag jobbar med. Sen har jag en hobby med gamla bilar, renoverar upp dem och så... Ja jag håller på med allting."*

Lisa Blochmann valde att flytta tillbaka till Fårö när hon var 14 år och berättar att: *Jag har alltid haft en väldigt stark känsla för Fårö och det har nog att göra med att jag flyttade härifrån när jag var 5½ år och mina föräldrar skiljdes. Så jag var bara här på loven och hälsade på min pappa. Sen när jag var 14 så flyttade jag tillbaks till min pappa och gick sista året på Fårösundsskolan. Så jag vill liksom förankra Fårö i mina barn. Jag tror att det är ganska ovanligt men först så kom ju jag tillbaka och sen kom min bror tillbaka och sist så gifte sig min syster med en Fåröbo så nu driver de tillsammans hans föräldragård. Sen kom även min mamma tillbaka. Så vi 3 syskon har 12 barn tillsammans och det har också varit lite av min grundidé med förskolan att förankra Fårös arv och tradition hos barnen. För ska de lämna den här ön dagligen från 1 års ålder så får de inga rötter här ute. Så det har jag känt som väldigt viktigt och det har vi även med oss i våra stadgar, att de ska få ta del utav det.*

Sofia Mattsson och Ulf Slotte har ännu bara hunnit bo på Fårö en säsong vid tid för intervjun men på frågan om de kan tänka sig att flytta hit svarar Ulf: *Jag kan absolut tänka mig det. Det är mycket som ska klaffa. Framförallt för Fias del, du hade ju säkert fått jobb här. Jag har verkligen börjat tänka i de banorna och med det jobb jag har nu så skulle jag också kunna jobba från Fårö. Ser man till kostnader har det varit mycket billigare för oss att leva här jämförelsevis med Stockholm.*

På vilket sätt då? *Ja, haha, det kan man ju fråga sig... Jo men det är nog för att man inte går ut och äter 80-kronors luncher på jobbet och man köper inte kaffe för 40 spänn. Det är nog en ganska stor del av förklaringen. Man måste planera sitt liv mycket bättre och då kostar det inte lika mycket heller. Men man får köpa bensin hela tiden, det kostar pengar. Samtidigt är det mycket billigare än ett SL-*

kort. Jag ser det som fullt möjligt, det är nog mer det där att flytta ifrån något som blir det svåra valet berättar Sofia.

Hur ser en Fåröbos rörelsemönster ut?

Som förälder är det mycket skjutsande fram och tillbaka berättar Lisa Blochmann, samtidigt vill hon ge sina barn samma möjlighet till fritidsaktiviteter och umgänge som om de bott i Visby. Mycket kring fritidsaktiviteterna är koncentrerade till Visby vilket innebär att hon nu skjutsar in sin dotter två gånger i veckan för truppergymnastik. Lisa förklarar att en av anledningarna till att förskolan på Fårö startades upp var kommunen skulle lägga ner den kommunala barnomsorgen och av de 14 familjer som just då hade sina barn på förskolan så var de alla utom två som hade sitt dagliga arbete på Fårö.

– Så det hade inneburit att våra barn skulle vara borta över 12 timmar för att vi skulle kunna jobba 8. Vi hinner ju inte över och tillbaka med vändande färja så . Jag hade varit tvungen att åka över med halv sex färjan med mina barn och de hade varit hemma halv sex på kvällen. Så därför så kämpade vi på och startade upp ett föräldrakooperativ som fungerar jättebra.

Vad gäller arbete så blev hon själv förvånad när hon startade upp förskolan att så många jobbar på Fårö. *"Jag har ju varit mycket mammaledig eftersom jag har 5 barn men jag har jobbat som vikarie i hemtjänsten vintertid och även i skolan. Man får ju ta de jobb som finns. Jag pendlade även till Ryftes en period, så det finns ju en hel del småjobb. Jag tror att den som vill får jobb. Eller inte alla såklart, det beror ju på vad man har för utbildning. Jag tycker det är så kul med de man pratar med som är från Stockholm och tycker att det är så långt till Visby. Men i Stockholm kan de sitta och pendla minst lika länge. Jag är i Visby 1 -2 gånger i veckan på vintern. Dels för att mina barn går på ridskola och truppergymnastik och jag upplever inte det som någon lång sträcka."*

Ulf och Sofia berättar att de skaffade bil när de flyttade till Fårö: *Ja, vi hade det inte i Sthlm utan vi köpte en när vi skulle bo här. Vi försöker att inte vara bilberoende men det är svårt. Vi sköter ju mycket transporter via bil eller bussen. Det är ett ganska bra system att man kan släpa ner en stor låda till busshållplatsen och så levereras den till exempelvis Klintehamn. Det vore bra med en morgonbuss till Visby, en eftermiddagsbuss och en kvällsbuss från Visby. Det är jättekonstigt planerat. Man kan ju inte åka hit över en dag med bussen. Då måste man ju alltid sätta sig bakom ratten. Det skulle ju kunna vara ett sätt att garantera folk att de kommer över till Fårö med färjan, det vore ju attraktivt. Då får man också bort bilar från färjan. Bussen åker också väldigt konstiga*

vägar. Vill man ha ett levande Fårö och folk som bor här året runt så borde man satsa på kollektivtrafiken. Det är heller inte ok att bussen går via Slite så att det tar 2 timmar. Bussen är ändå ofta full när den åker ifrån Fårö.

Det kan också vara ganska så irriterande att man betalar mycket för att få el och internetuppkoppling hit och så fungerar inte det. Vi är beroende av att göra biljettrapporteringar samma dag som vi visar filmen, så kan man inte göra det. Ja, det är väldigt byråkratiskt att driva en biograf, det kan man inte tro. Ska man ha Fårö att leva så ska man faktiskt ha internet. Angående infrastruktur så har jag blivit förvånad över att man kör hit en tankbil med vatten varje dag. Det man slås av är ju att man vill ju att Fårö ska kunna leva vidare och växa. Men dels så hinner ju inte naturen med, exempelvis att det inte finns grundvatten. Det är ju något jag funderar över, hur kommer det bli? Utvecklingen borde ju ändå ske på öns villkor, det kan man ju också diskutera i alla evighet vad öns villkor är. Det är ju det som blir så konstigt, för turisterna söker det genuina men allt som turisterna rör vid blir så icke genuint. Mikrovågsugnsvärmda saffranspannkakor, handarbeten från kina med små får på det är det som man vill ha, säger Ulf.

Valle berättar att han alltid handlar på Bungehallen: *där har jag alltid handlat. Det är närmast, det är dumt ju på ett vist. Vi hade ju konsum men det försvann ju. Fårö försvinner ju, det enda som inte försvinner det är färjan. Bygg en bro!*

– Skulle det bli lättare för dig då? ”Ja, fast det är inte för min del utan jag är så gammal så jag tror inte att jag får uppleva någon bro. Det är ju inga ungdomar som stannar tack vare det att det inte finns något. Det är som att vi skulle lägga över en bom tvärs över vägen vid Lärbro och så skulle de få stå där och vänta. Det skulle de inte gilla. Färjan är en bom.”

– Men du väljer ändå att handla i Fårösund? ”Ja det gör jag för att hjälpa min syster. Min syster är över 80 år och varje vecka som vi är över och handlar så ringer vi över till henne och så hämtar vi henne och åker över och handlar. Hon är dålig i höfterna och då måste jag hjälpa henne.”

Hur påverkar en bro Fåröbornas vardag och vanor?

Samtliga har under intervjuerna förklarat att det alltid finns en underliggande stress då de ska med färjan. Lisa Blochmann berättar att hon tidigare var emot en bro mellan Fårösund och Broa men att hon nu har ändrat åsikt. På frågan varför så förklarar hon: *Det är väl helt enkelt för att jag har blivit äldre. När jag röstade så trodde jag på något sätt att Fårö skulle fortsätta vara så som det alltid har varit. Att vi skulle ha kvar distriktssköterskan och posten och så. Sen så är det framförallt ett stressmoment. Det har väl lite med att göra med oss Fåröbor också för vi kan stå och prata och så säger man – Jag ska med färjan – Ja vilken då? – Ja den som går nu, vid halv. – jamen då måste du väl åka? Nä det är ingen fara. Samma sak om man åker ifrån Visby då vet man att om man bara har 45 min på sig när man åkt förbi brandstationen så blir det svårt att hinna. Det tycker jag är en väldigt*

stor nackdel, att man stressar. Det borde man ju stå över själv man vet ju att det går en färja om en halvtimme. Men man är trött och barnen har precis somnat då om man stannar så vaknar de igen. Missar man färjan så vet man att det tar 40 – 45 min innan man är hemma.

Valle Lundin vittnar om samma känsla: *Ja, det är stressigt det tycker alla Fåröbor. Det känns en stress. Ska du till läkaren är det stressigt. Jag kom försent en gång tack vare att färjan hade åkt en extra tur med ambulansen. Då kom jag 10 min sent och då kör man mer än vad man får.*

Finns det någon Fårö-känsla?

Enligt Valle Lundin är det kontrasterna mellan lugnet på vintern och livet på sommaren som är en viktig del av Fårökänslan. *Det förknippar jag med lugn och ro. I Visby var det bara jobb och slit. Jag hade ingen telefon här ute först heller utan det var helt telefonfritt. Det har alltid förknippats med lugn och ro.*

På förskolan så har de skrivit in i stadgarna att Fårös arv och tradition ska förankras hos barnen. Men hur gör de i praktiken?

Ja, vi gör lite allt möjligt. Vi gör små utflykter. Vi har varit nere och sett på sjöfartsmuseet och vi har varit inne på Bergmansutställningen. Vi åker ner till raukarna och vi är ute i skogen och plockar bär. Just att de ska lära sig Fårömål, men det går inte så bra för oss med det, jag tror att det bara är ett barn på Fårö som pratar riktigt bra Fårömål. Men det är något vi ska jobba med och jag tror att vi kommer att rikta oss till de lite äldre barnen, berättar Lisa. Jag är ju mycket i Ulla Hau, Ava näset, Televiken, här är det ju väldigt vackert. Vi är ganska dåliga på att åka till raukarna men det har nog mest att göra med min dotters gymnastikfixering. Men vi åker ner dit ibland och fiskar torsk.

Jag frågar henne vad det är hon söker när hon åker till Ulla Hau: *Framförallt är det ju för att det är så otroligt vacker natur, här har jag ju gått sen jag var liten. Men det är jättelätt att gå vilse, att man börjar gå i cirklar. Hela Fårö är ju väldigt vackert. Det är så vacker natur du kan gå nere på stranden eller åka upp till skogen, det är ju väldigt fin skog på Fårö. Det har ju mycket att göra med att många sköter sin skog.*

Ulf och Sofia tycker att det är en svår fråga att svara på men Ulf fortsätter: *Fårö är ju väldigt fantastiskt på många sätt och jag är väldigt förtjust i havet och det är ju närvarande på många sätt. Det påverkar ju livet på något vis att det är så nära tycker jag. Det är kargt och ett speciellt landskap. Sen så blir det ett tydligt vi och det är lite knepigt att ta sig hit. Ja, världens ände är det ju ganska många som har sagt. Det ligger ju något i det och det påverkar säkert. Ja, det är nog också att alla är så himla trevliga och att det finns många fina utflyktsplatser att besöka. Det är också en livskvalitet att kunna cykla dit man ska. Det är väldigt stora kontraster mellan stad och landsbygd det uppskattar jag mycket med att bara var här. Jag känner mig också mer utlämnad med att vara här, det trivs jag väldigt bra med. Går bilen sönder så är det så, det finns inte tunnelbana. Blir det åskoväder så går man in och det är inte så mycket mer med det. Det blir väldigt enkelt på ett sätt, berättar Sofia.*